

Preek gehouden op 1 december 2024
in de Westerkerk Amsterdam
1 Tessalonicenzen 3:9-13 Lukas 1:26-37
Westerkerk
Door ds. Herman Koetsveld

En dan is het Advent geworden. Met die allesomvattende vraag wat wij van het leven, persoonlijk, kerkelijk, maatschappelijk te verwachten hebben voor de nabije toekomst. Welk licht zal de duisternis van onze tijd komen verlichten? Met deze vraag vind ik persoonlijk de Advent de meest aansprekende en ook de meest spannende tijd van het kerkelijk jaar, zeker nu, Advent 2024.

Het rooster gaf onder meer de lezing aan uit de eerste brief van Paulus aan de mensen van Thessalonici, de toenmalige hoofdstad van de Romeinse provincie Macedonië. Het is vanwege zijn datering een bijzondere brief: het is het oudste geschrift van het Nieuwe Testament, zo rond het jaar vijftig na Christus geschreven en dus van pakweg twee decennia na Jezus' dood en opstanding.

Die vroege gemeente van Joden en niet-Joden leeft in de verdrukking. Paulus zelf heeft het vege lijf moeten redden door de stad uit te vluchten. Maar hij leeft op afstand mee met deze gemeente en schrijft hen dus deze brief ter bemoediging. En wat dan opvalt is dat Paulus hen moed inspreekt met die Adventsbelofte van de terugkeer, de wederkomst van Jezus. En ook uit de rest van deze brief blijkt dat deze vroege gemeente en ook Paulus zelf de overtuiging hadden dat zij dat zelf in levende lijve mee zouden maken. Leef vanuit de totaliteit van de liefde zodat jullie zuiver en heilig voor God zijn als Jezus terugkeert, schrijft hij.

De evangelist Lukas is een tijdje medewerker van Paulus geweest, weten we van hemzelf uit het boekje Handelingen. En naarmate de tijd verstrijkt blijkt ook bij Paulus zelf de gedachte op te komen dat het wel eens langer kan gaan duren, die terugkeer van Jezus. Je kunt je er van alles bij voorstellen dat ze het daar samen over gehad hebben. Maar Paulus was volledig geconcentreerd op de alles omkerende betekenis van Jezus' kruisdood, zijn opstanding en zijn reddende wederkomst. Wat Jezus allemaal zelf gezegd en gedaan zou hebben in Galilea en onderweg op zijn noodlottige pelgrimage naar Jeruzalem, het boeide hem niet en hij schrijft er niets over. Op één uitzondering na: als hij Jezus' woorden bij het laatste avondmaal citeert bij het breken van het brood en het delen van de wijn: 'dit is mijn lichaam'. En dat beeld: de navolgers van Jezus als zijn lichaam, dat gebruikt Paulus vaak.

De wereld draait door en bij menigeen, ook bij Paulus, begint het te dagen dat de zo intens verwachte wederkomst van Christus wel eens langer zou kunnen gaan duren. De groep mensen die Jezus persoonlijk hebben meegemaakt begint uit de dunnen. Lukas denkt zo'n twintig jaar na het versturen van die

vroege brief van Paulus: ik ga wel opschrijven wat ik gaandeweg allemaal gehoord en gelezen heb over Jezus; zijn verhaal en dat van de vroege kerk moet doorverteld worden. Lukas draagt zijn evangelie en zijn Handelingen van de apostelen op aan een zekere Theofilus. En die naam betekent letterlijk: God-liefhebber. Misschien ben jij het wel, die als mens van de Advent er naar verlangt om in de ruimte die God te leven, te bewegen, te zijn in en vanuit de liefde, waan jezelf maar de geadresseerde. Er zijn uitleggers die denken dat dat Lukas' bedoeling ook is met deze naam.

Lukas denkt eerst goed na over de compositie van zijn verhaal. Alles in zijn verhaal heeft dan ook betekenis. Getallen, namen, verwijzingen, knipogen, associaties, lijntjes. Eén ding staat voorop: het verhaal van Jezus is een verhaal van de Jood Jezus, kind van Israël, familie in de zoveelste generatie van koning David.

Maria, hier komt ze op het wereldtoneel, dat meisje van vermoedelijk een jaar of 14 dat een jonge vrouw is geworden en is uitgehuwelijkt zoals dat toen ging aan Jozef die hier een afstammeling van David wordt genoemd. Maria, haar naam verbindt haar met Mirjam, de zus van Mozes en haar lied dat hier vandaag ook klinkt met Hanna, de moeder van de eerste grote geestelijke en politieke leider van het volk: Samuël.

Lukas vertelt verhalend wat zijn vroegere kameraad Paulus zo benadrukte: Jezus' is die mens die van Godswege ons de weg naar zijn licht en liefde wil doen hervinden en ons daarmee van alle duisternis en dood wil bevrijden. En daarom komt er een vriend, een gabber van God – want dat betekent de naam van de engel Gabriël letterlijk – een vriend van God bij Maria. Om je ongelukkig te schrikken.

Het teveel aan duisternis, van haat en dood, van geweld en onmenselijkheid, als je er al niet bij wegstapt dan is er nog altijd het innerlijk mechanisme van de ontkenning, het niet-willen-zien. En als dat niet werkt dat hebben we altijd nog de optie van de verdoving in de aanbidding, al dan niet ondersteund door alcohol en een waaier aan drugs. Er is een nauw verband dat we geen mens van de Advent meer kunnen of durven te zijn en de opzienbarende groei van verdovende middelen ook inmiddels in het 'gewone' maatschappelijke leven: ontsnappen aan de duisternis.

Maar hoe te ontsnappen aan het licht? Aan de woorden dat ook jij uitverkoren bent om drager te zijn van hem wiens naam 'Hij die redt' betekent? Jij, eenvoudig mens, met je alledaagse sores, je plannen en naarmate je ouder wordt met je mix aan succesjes als het mee heeft gezeten, maar in elk geval ook met je misperen en ervaringen van niet-uit-de-verf te zijn gekomen.

Wie is dat eigenlijk, die Gabriël, die vriend van God die zomaar je huis, lees, je leven in kan komen stappen? Ja, een engel staat er, een boodschapper, een

hemelse PR-medewerker, maar daar worden we ook niet veel wijzer van. Luister Theofilus, luister zoeker naar de liefde van God, Lukas laat dat niet voor niks in het midden. Enkel dat dit in de zesde maand gebeurt, je weet wel, de zesde, de dag van de schepping van de mens, de voltooiing, het allesomvattende waarvan de Allerhoogste constateert dat het goed, ja zeer goed is en er alleen nog maar een zevende dag, een tijd van rust en overgave aan zal breken.

Die engel, zo'n engel kan zomaar je huis, je leven in komen stappen – of moet ik 'vliegen' zeggen? Maar hoe dan ook, in tal van gedaantes vermomd. Een mens die iets tegen jou zegt, of misschien heel lang geleden iets tegen je gezegd heeft, dat je leven plots in een totaal ander daglicht heeft gezet. Een woord, een aanspraak, een gedachte die zich opdringt die je maar niet loslaat en waarvan je eigenlijk niet begrijpt waarom het je zo te pakken heeft. Een droom, een visioen waarin je iets ziet, iets beleeft, van waaruit iets opklinkt waarvan je onmiddellijk of gaandeweg voelt dat je er naar moet luisteren. Of heel huiselijk, een fragment uit een tv-programma, of een citaat uit een podcast. Of, kan ook, een zinsnede in een lied dat je zingt en dat zomaar ongefilterd je hart zo voelbaar raakt.

Ja, er valt te ontsnappen aan het duister. We doen als mensen bij vlagen niet anders. Trucs en misleidingen te over. Maar te ontsnappen aan het licht, da's een ander verhaal. Je hart en je oren af te sluiten voor allesomkerende woorden van toekomst, hoe dat voor elkaar te krijgen? Maria schrikt zich ongelukkig. Ik? Zulke grote, zulke godsgrote woorden tegen mij? Over mij? Uitverkoren? Drager, zwanger van Gods kind? Van hem die redt? 'Wees niet bang' zegt de engel. Altijd weer die godswaarden aan ons adres: 'Wees niet bang' omdat we dat zo intens zijn. In het duister van de kerstnacht en al die andere keren herhaald: wees niet bang.

Het wonder dat hier geschiedt is de openheid, de ontvankelijkheid, de radicale toewending tot God middels het vertrouwen van Maria. Het is deze diep-menselijke schildering die tegelijkertijd zo intens goddelijk in zijn ontmoeting is dat dit meisje, deze jonge vrouw tot ook op dit moment ons vooruitgaat in de weg van het geloof. 'Mij geschiede naar uw Woord'.

Had Maria nu zelf nog iets gezegd, gevraagd, gedaan? Vraagt de dichter Len Borgdorff zich af. Het antwoord is ja. Het is het 'ja' van de aanvaarding, de schrik te boven gekomen de weg ingeslagen van het vertrouwen, de overgave, het innerlijk omarmen van wat haar toevalt. En vanuit dit wereld-veranderende 'ja' klinkt haar lied. Tot op vandaag, ieder mens, elke liefhebber van God ten voorbeeld. En dat is werkelijk magnifiek. Godzijdank! Amen.

